

Київський міський центр соціальних служб

Київ– 2025

Укладач: Савченко Олена Миколаївна, заступник директора Київського міського центру соціальних служб, Майстер соціальної роботи.

Рецензенти: Сколобанова Ю.М., начальник відділу методичного забезпечення соціальної роботи Київського міського центру соціальних служб, Горчинський Р.А., методист відділу інформаційно-аналітичної роботи Київського міського центру соціальних служб, Майстер соціальної роботи, аспірант спеціальності "Соціальна робота" Київського столичного університету ім. Бориса Грінченка.

Дані методичні рекомендації були напрацьовані та апробовані в рамках проведення навчальних курсів з підготовки соціальних робітників, які надають/планують надавати послугу супроводу під час інклюзивного навчання Київським міським центром соціальних служб та реалізації активностей з соціальної послуги «Супровід під час інклюзивного навчання» МБО «Благодійний Фонд «СОС дитячі містечка» Україна».

№	Назва розділу	Стор.
	Вступ	4
1	Планування соціальної послуги з урахуванням визначених потреб жителів територіальної громади у соціальній послугі.	5
2	Надавачам соціальної послуги супроводу під час інклюзивного навчання.	7
3	Алгоритм надання послуги. Державний стандарт соціальної послуги супроводу під час інклюзивного навчання.	10
4	Моніторинг та оцінка якості наданої соціальної послуги.	15
5	Соціальний робітник асистент дитини (учня). Вимоги, права та функціональні обов'язки.	16
6	Підготовка, підвищення професійних компетенцій соціальних робітників, які надають соціальну послугу Супроводу під час інклюзивного навчання	21
7	Маршрут потенційного отримувача соціальної послуги супроводу під час інклюзивного навчання.	23
8	Інформація для батьків / законних представників потенційного отримувача соціальної послуги.	25
9	Інформаційні джерела	28

Вступ

Соціальна послуга супроводу під час інклюзивного навчання є важливим інструментом забезпечення рівного доступу дітей з особливими освітніми потребами (ООП) до освіти, соціалізації та повноцінного розвитку. Її якісна організація та реалізація має значний вплив як на дитину та її сім'ю, так і на освітнє середовище загалом.

Організація послуги передбачає системне планування, оцінку потреб дитини та координацію між усіма учасниками процесу.

Основні аспекти важливості даної послуги:

- **Забезпечення індивідуального підходу**
Дає можливість врахувати особливості розвитку, навчання та поведінки дитини з ООП.
- **Створення безпечного та комфортного освітнього середовища**
Дитина отримує підтримку, що сприяє зростанню рівня особистого комфорту, зменшенню тривожності та підвищенню мотивації до навчання.
- **Налагодження міжвідомчої взаємодії**
Співпраця між закладом освіти, соціальними службами, батьками та фахівцями сприяє комплексній допомозі.

Ефективне впровадження послуги забезпечує практичну реалізацію права дитини на освіту та дозволяє:

- Запобігати соціальній ізоляції дітей з ООП.
- Підвищувати рівень навчальних досягнень.
- Формувати толерантність та інклюзивну культуру в суспільстві.
- Розвивати соціальні та комунікативні навички дитини.

Соціальна послуга супроводу під час інклюзивного навчання сприяє:

- адаптації дитини з ООП до освітнього середовища;
- формуванню навичок самостійності;
- розвитку соціальної взаємодії з однолітками;
- стабілізації емоційного стану дитини.

Значення даної послуги для сім'ї та громади:

- зменшує психологічне навантаження на родину;
- допомагає батькам краще розуміти потреби дитини;
- сприяє формуванню інклюзивного суспільства;
- підвищує якість життя сім'ї.

Соціальна послуга супроводу під час інклюзивного навчання є важливою складовою реалізації прав дитини з ООП на освіту та соціальну інтеграцію. Її ефективна організація, впровадження та надання сприяють гармонійному розвитку дитини, підвищенню якості освітнього процесу та формуванню інклюзивного суспільства.

1. Планування соціальної послуги з урахуванням визначених потреб жителів територіальної громади у соціальній послугі.

1. Потреба у соціальній послугі має визначатися при визначенні потреб населення адміністративно-територіальної одиниці/територіальної громади у соціальних послугах відповідно до наказу Міністерства соціальної політики України від 19 квітня 2023 року № 130-Н (далі *Наказ*) (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1169-23#Text>)

1.1. Створення робочої групи з питань визначення потреб населення у соціальних послугах.

Склад робочої групи: представники місцевого органу соціального захисту населення, структурних підрозділів з питань освіти і науки, охорони здоров'я, фінансів та економіки, молоді та спорту, служби у справах дітей, соціальні менеджери, фахівці із соціальної роботи.

За згодою до складу робочої групи можуть входити представники територіальних органів (підрозділів) Національної поліції України, уповноважених органів з питань пробації, надавачів, отримувачів соціальних послуг та їхніх об'єднань, громадських об'єднань, в тому числі осіб з інвалідністю, благодійних, релігійних організацій, наукових установ, представники вразливих груп населення та представники інших зацікавлених сторін.

1.2. Рекомендується до складу робочої групи з питань визначення потреб населення у соціальних послугах включати за згодою представників Інклюзивно-ресурсного центру (далі – ІРЦ).

1.3. Інформацію щодо дітей з особливими освітніми потребами (ООП) рекомендується вносити до розділу 2.4 «Діти з особливими освітніми потребами, у тому числі з інвалідністю, тяжкими захворюваннями, розладами, травмами, станами, яким не встановлено інвалідність» додатку 1 (*Наказу*) «Дані щодо соціально- демографічної ситуації у територіальній громаді та кількості осіб/сімей, які належать до вразливих груп населення або перебувають у складних життєвих обставинах». Інформація подається структурним підрозділом з питань соціального захисту населення з урахуванням інформації структурних підрозділів з питань охорони здоров'я та з питань освіти і науки (зокрема, інформації ІРЦ). Рекомендовано враховувати розподіл за віком, статтю, групою інвалідності та тяжкими захворюваннями). Також треба враховувати кількість сімей/осіб з дітьми з числа внутрішньо переміщених, які звертались за отриманням соціальних послуг екстрено (кризово). Певна частка дітей з таких сімей можуть бути потенційними отримувачами даної послуги.

1.4. Узагальнена інформація щодо кількості письмових звернень від батьків/законних представників дитини з ООП про потребу в даній послугі.

2. Планування надання соціальної послуги на наступний рік рекомендується здійснювати, опираючись на результати визначення потреб населення громади. Враховуючи результати визначення потреб населення громади в соціальній послугі супроводу під час інклюзивного навчання, в бюджеті громади пропонується передбачати необхідний додатковий обсяг фінансових ресурсів для забезпечення даною послугою.

3. Оцінювання фінансової спроможності, економічної ефективності утримання соціальних робітників у штаті комунального надавача соціальних послуг та їхнього навантаження. Передбачення фінансування на введення додаткових штатних одиниць у разі відсутності інших надавачів соціальної послуги, крім комунальних установ.

4. Вартість соціальної послуги розраховується з урахуванням собівартості послуги, адміністративних витрат і податку на додану вартість.

5. Вартість соціальної послуги, що надається за рахунок коштів бюджету громади, формується з урахуванням їх фінансових можливостей.

2. Надавачам соціальної послуги супроводу під час інклюзивного навчання.

Надавач соціальної послуги супроводу під час інклюзивного навчання має бути внесеним до Реєстру надавачів та отримувачів соціальних послуг (<https://surl.lt/jkuygj>) та відповідати Критеріям діяльності надавачів соціальних послуг Постанова КМУ від 3 березня 2020 р. № 185. (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/185-2020-%D0%BF#Text>)

Штатний працівник комунальної установи/організації/закладу

1. Оцінювання фінансової спроможності та економічної ефективності утримання соціальних робітників у штаті комунального надавача соціальних послуг.
2. Забезпечення гідних та безпечних умов праці, регулярна виплата заробітної плати, можливість отримання відпустки та лікарняних.
3. Рекомендовано врахувати, що соціальний робітник, виконує комплекс заходів щодо надання соціальних послуг отримувачам соціальних послуг з урахуванням їхніх індивідуальних потреб та відповідно до державних стандартів соціальних послуг під керівництвом соціального працівника, фахівця із соціальної роботи (наказ Міністерства соціальної політики України від 29.03.2017 № 518 <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0518739-17#Text>).
4. Враховуючи виключно індивідуальну форму роботи (один асистент – дитина з ООП), установа має здійснити організаційні заходи щодо забезпечення достатньої кількості підготовлених соціальних робітників, які зможуть надавати дану послугу. Доцільно застосовувати принцип взаємодобору (асистент – дитина з ООП), це дасть змогу враховувати особливості дитини, яка є отримувачем послуги: стать, вік, психологічні, поведінкові та інші особливості дитини, що зменшить ризик несприйняття асистента дитини (учня) і як наслідок, суттєво вплине на якість надання послуги.
5. Обов'язково мають бути передбачені заходи, щодо безперервності надання даної послуги: заміни соціального робітника, коли він з поважних причин не може тимчасово, або в подальшому її надавати (як приклад: тривалі лікарняні, звільнення, тощо).
6. Для надання соціальної послуги, соціальний робітник *має знати:*
  - нормативно-правову базу у сфері надання соціальних послуг;
  - правила надання першої медичної (долікарської) допомоги;
  - основи догляду за особами з інвалідністю;

Найманий працівник за різними формами договорів.

При організації надання соціальної послуги рекомендується надавати перевагу аутсорсингу, а не введенню посад відповідних соціальних робітників у штат комунального надавача соціальних послуг.

При цьому рекомендується укладати договори про надання соціальних послуг з фізичною особою – підприємцем (далі – ФОП), які відповідно до Закону України «Про соціальні послуги» можуть бути надавачами соціальної послуги (за умови відповідності критеріям та реєстрації в Реєстрі надавачів соціальних послуг).

При укладанні цивільно-правового договору (далі - ЦПД) з особою, яка надає соціальну послугу, варто пам'ятати, що така особа не є надавачем соціальних послуг у відповідності до норм Закону України «Про соціальні послуги», її залучення до надання соціальної послуги передбачає наявність чинного договору між надавачем соціальних послуг та отримувачем соціальних послуг.

1. При укладанні ЦПД з особою, яка має право надавати соціальну послугу або у разі укладання договору про надання послуг з ФОП, пропонується укладати такі договори для виконання разових, а не систематичних завдань. В цих випадках рекомендовано не забезпечувати умови праці, не надавати робоче місце чи обладнання тощо.

2. Договори (ЦПД та ФОП) про надання послуги мають містити конкретизований перелік робіт, відповідно до основних заходів, що становлять зміст соціальної послуги. Виплати здійснюються в залежності від фактично виконаної роботи/наданих послуг.

Важливо

Батьки чи уповноважені ними особи можуть бути надавачами соціальної послуги супроводу під час інклюзивного навчання у разі, коли вони займатимуть посаду соціального робітника у штаті комунального чи недержавного надавача соціальних послуг/укладуть з надавачем соціальних послуг цивільно-правову угоду/у разі коли вони є фізичними особами – підприємцями.

Надавач соціальної послуги не менше ніж за три робочих дні має інформувати заклад освіти в якому надається соціальна послуга про розірвання договору про надання соціальної послуги супроводу під час інклюзивного навчання між надавачем соціальних послуг та одним з батьків (іншим законним представником) отримувача соціальної послуги, зміну надавачем соціальної послуги супроводу під час інклюзивного навчання особи соціального робітника (крім випадків хвороби соціального робітника).

3. Алгоритм надання послуги. Державний стандарт соціальної послуги супроводу під час інклюзивного навчання

Соціальна послуга супроводу під час інклюзивного навчання є базовою соціальною послугою, що надається відповідно до Державного стандарту, затвердженого наказом Міністерства соціальної політики № 718 від 23.12.2021 (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0072-22#Text>)

Отримувачем соціальної послуги є дитина, яка відповідно до висновку про комплексну психолого-педагогічну оцінку розвитку особи, наданого ІРЦ, потребує супроводу під час інклюзивного навчання.

Особа, яка надає соціальну послугу (далі - асистент дитини (учня) - соціальний робітник або фізична особа - підприємець, який безпосередньо здійснює заходи, що складають зміст соціальної послуги, та пройшов відповідне навчання, організоване обласними, Київським міським центрами соціальних служб.

Дана соціальна послуга передбачає узгоджені дії фахівців з надання постійної або систематичної комплексної допомоги та передбачає комплекс заходів, спрямованих на забезпечення повної та ефективної участі отримувача соціальної послуги в освітньому процесі шляхом надання підтримки та допомоги в пересуванні, самообслуговуванні, комунікації, харчуванні, орієнтації у просторі, а також на забезпечення безпеки в приміщенні, на території закладу дошкільної освіти, закладу освіти, який забезпечує здобуття повної загальної середньої освіти, на іншій території під час екскурсій, навчальних поїздок, інших заходів, передбачених освітнім процесом.

Місце та строки надання соціальної послуги.

Соціальна послуга надається впродовж навчального року у приміщенні, на території закладу освіти, на іншій території під час проведення заходів у рамках освітнього процесу. Дана послуга не розповсюджується на заклади позашкільної освіти.

Для отримання соціальної послуги за рахунок бюджетних коштів.

Один із батьків / інший законний представник отримувача соціальної послуги звертається до виконавчого органу з письмовою заявою, до якої додається копія висновку про комплексну психолого-педагогічну оцінку розвитку особи, наданого ІРЦ, складеного за формою, визначеною у додатку 5 до Положення про інклюзивно-ресурсний центр, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 липня 2017 року № 545 (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/545-2017-%D0%BF#Text>) в якому зазначається потреба в асистенті учня, супроводі під час інклюзивного навчання

Підставою для отримання соціальної послуги за рахунок бюджетних коштів є рішення виконавчого органу.

Рішення про надання соціальної послуги за рахунок бюджетних коштів / відмову у її наданні приймається відповідно до Порядку організації надання соціальних послуг, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 01 червня 2020 року № 587 (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/587-2020-%D0%BF#Text>)

Відмова у наданні соціальної послуги супроводжується письмовим повідомленням батьків або інших законних представників отримувача соціальної послуги із зазначенням причин відмови.

Надання соціальної послуги може бути припинено з підстав, передбачених частиною другою статті 24 Закону України «Про соціальні послуги» (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text>)

Рішення про надання/відмову у наданні соціальної послуги надавачем соціальних послуг недержавного сектору приймає відповідний надавач.

Зміст соціальної послуги

Основні дії та заходи, що становлять зміст соціальної послуги викладені у додатку 3 до Державного стандарту (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0072-22#Text>) та передбачають:

- допомогу в самообслуговуванні;
- підтримку у спілкуванні та комунікації з дітьми, педагогами та іншими особами;
- організацію харчування та допомогу у прийнятті їжі;
- організацію пересування та допомогу під час пересування;
- спостереження за станом здоров'я, допомогу в проведенні необхідних процедур;
- допомогу під час занять у гуртках, секціях, клубах, культурно-освітніх, спортивно-оздоровчих, науково-пошукових об'єднаннях на базі закладів освіти;
- допомогу під час ігрової діяльності для дітей дошкільного віку, інших видів діяльності під час освітнього процесу;
- допомогу під час здійснення рухової активності;
- організацію денного відпочинку (сну) у закладах дошкільної освіти.

2. Зміст соціальної послуги та її обсяг для кожного отримувача соціальної послуги визначаються індивідуально залежно від результатів оцінювання індивідуальних потреб та зазначаються в індивідуальному плані.

Організація соціальної послуги передбачає декілька етапів.

Оцінювання індивідуальних потреб отримувача соціальної послуги.

Оцінювання індивідуальних потреб є важливою передумовою для надання послуги. Від цього етапу залежить на скільки якісно буде складений індивідуальний план надання послуги та якість її надання.

1. Індивідуальні потреби отримувача соціальної послуги оцінюються фахівцем із соціальної роботи / соціальним працівником / соціальним менеджером надавача соціальної послуги із залученням отримувача соціальної послуги та одного з батьків / іншого законного представника отримувача соціальної послуги, педагогічних працівників, а також фахівців ІРЦ, залучених до команди психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами. Для повного розуміння потреб дитини, до процесу оцінювання доцільно також залучати соціального робітника, який безпосередньо буде супроводжувати дитину.

Оцінювання індивідуальних потреб отримувача соціальної послуги проводиться згідно з *додатком 1* до цього Державного стандарту (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0072-22#Text>)

2. Оцінювання індивідуальних потреб отримувача соціальної послуги здійснюється протягом *5 робочих днів* з дня отримання надавачем соціальної послуги рішення структурного підрозділу з питань соціального захисту населення уповноважених органів системи надання соціальних послуг про надання соціальної послуги.

Через *30 днів* з дати надання соціальної послуги може проводитися повторне оцінювання індивідуальних потреб отримувача соціальної послуги з метою коригування індивідуального плану.

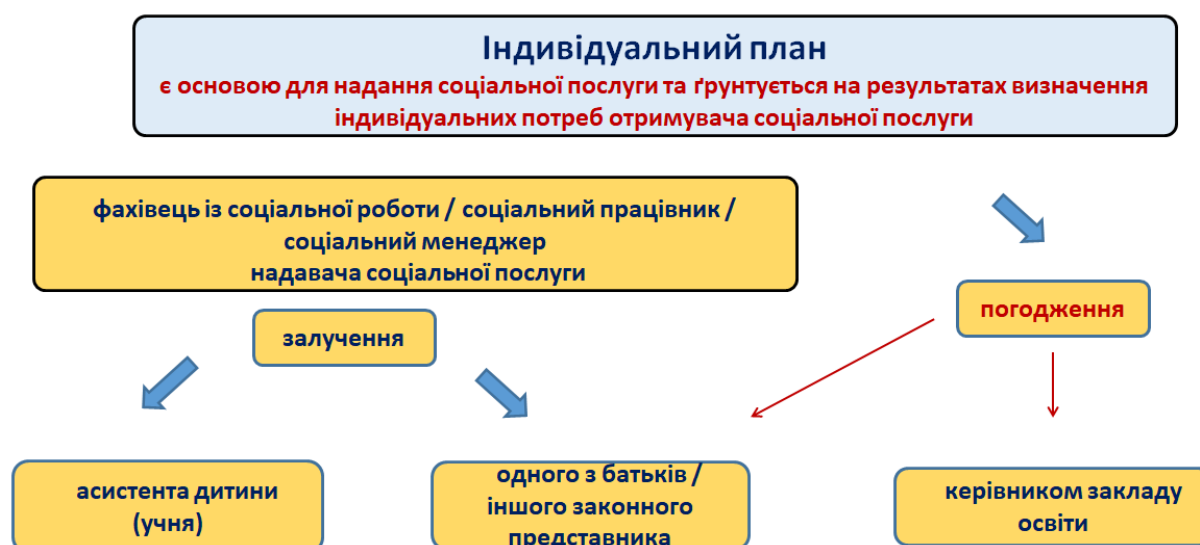
Ініціатором повторного оцінювання індивідуальних потреб може бути надавач соціальної послуги, отримувач соціальної послуги, один із батьків / інший законний представник отримувача соціальної послуги, керівник закладу освіти або уповноважена ним особа (зокрема, асистент вчителя).

Надалі повторне оцінювання індивідуальних потреб отримувача соціальної послуги здійснюється фахівцем із соціальної роботи / соціальним працівником / соціальним менеджером надавача соціальної послуги у разі потреби один раз на півроку.

2 етап

Складання індивідуального плану надання соціальної послуги

Індивідуальний план є основою для надання соціальної послуги та ґрунтується на результатах визначення індивідуальних потреб отримувача соціальної послуги.

1. Індивідуальний план складається фахівцем із соціальної роботи / соціальним працівником/ соціальним менеджером надавача соціальної послуги із залученням асистента дитини (учня), одного з батьків / іншого законного представника отримувача соціальної послуги, погоджується одним із них і керівником закладу освіти.

Індивідуальний план складається за формою згідно з додатком 2 до цього Державного стандарту (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0072-22#Text>)

2. Індивідуальний план складається впродовж 5 робочих днів із дня оцінювання індивідуальних потреб отримувача соціальної послуги, переглядається *через 30 днів* з дати надання соціальної послуги, надалі - за потреби, але не рідше ніж один раз на півроку.

3. Перелік заходів, що складають зміст соціальної послуги, викладений у додатку 3 до цього Державного стандарту (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0072-22#Text>)

3 етап

Укладання договору про надання соціальної послуги

1. *Договір про надання соціальної послуги* укладається в письмовій формі між надавачем соціальних послуг та одним із батьків / іншим законним представником отримувача соціальної послуги. Договір про надання соціальної послуги рекомендується укладати на основі Типового договору про надання соціальних послуг, затвердженого наказом Мінсоцполітики від 23 грудня 2020 р. № 847 (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0214-21#Text>)

Договір підписується одним із батьків / іншим законним представником отримувача соціальної послуги та надавачем соціальної послуги. Кожна зі сторін отримує один примірник договору.

Невід'ємною частиною договору є індивідуальний план.

2. Асистент дитини (учня) допускається до освітнього процесу для виконання його функцій відповідно до умов та вимог, що визначаються наказом Міністерством освіти і науки України від 17 листопада 2021 року № 1236 (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0073-22#Text>)

3. У разі розірвання договору про надання соціальної послуги супроводу під час інклюзивного навчання між надавачем соціальних послуг та одним з батьків (іншим законним представником) отримувача соціальної послуги, заклад освіти має бути попередженим не менше ніж за три робочих дні.

4. Моніторинг та оцінка якості наданої соціальної послуги

З метою планування подальшої роботи щодо організації та надання соціальної послуги дітям з особливими освітніми потребами рекомендується запровадити систематичну роботу з моніторингу та оцінки якості соціальної послуги.

Моніторинг надання соціальної послуги та оцінка її якості проводяться відповідно до Порядку проведення моніторингу надання та оцінки якості соціальних послуг, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 01.06.2023 № 449 (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/449-2020-%D0%BF#Text>)

Моніторинг

Систематичний збір та обробка статистичних, адміністративних, оперативних даних щодо стану організації та надання соціальної послуги дітям з особливими освітніми потребами, які потребують такої послуги.

Врахування інформації, що була отримана від надавачів соціальної послуги і закладів освіти, на базі яких ця соціальна послуга надається.

Збір даних моніторингу пропонується проводити один раз на рік або щокварталу (щомісяця), а збір оперативних даних – за потреби.

За результатами моніторингу рекомендується узагальнену інформацію про надання соціальної послуги розміщувати на офіційних веб-сайтах органів місцевого самоврядування, структурних підрозділів з питань соціального захисту населення усіх рівнів підпорядкування та в інших засобах масової інформації.

Оцінка якості

Внутрішня:

проводиться надавачем соціальної послуги один раз на рік. За результатами проведення внутрішньої оцінки якості соціальної послуги надавач має підготувати звіт та оприлюднити його на власному офіційному веб-сайті.

Зовнішня:

Проводиться органами місцевого самоврядування один раз на рік до 30 червня.

Під час проведення внутрішнього та зовнішнього оцінювання застосовуються показники якості надання соціальної послуги, наведені у додатку 4 до Державного стандарту (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0072-22#Text>)

Для повного врахування інтересів дитини з ООП, до процесу оцінки рекомендується долучати: отримувача соціальної послуги, його батьків/ законних представників, інших членів сім'ї, працівників закладу освіти, ІРЦ.

5. Соціальний робітник асистент дитини (учня) Вимоги, права та функціональні обов'язки.

Діяльність регламентується Державним стандартом соціальної послуги супроводу під час інклюзивного навчання (наказ Міністерства соціальної політики № 718 від 23.12.2021 (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0072-22#Text>))

Обов'язкова підготовка соціальних робітників, які надають соціальну послугу супроводу під час інклюзивного навчання, що організовується та / або проводиться обласними, Київським міським центрами соціальних служб.

Умовами допуску соціального робітника - асистента учня в освітньому процесі є:

- 1) письмова заява у довільній формі одного з батьків (іншого законного представника) дитини щодо допуску асистента учня до участі в освітньому процесі;
- 2) підписання договору про участь асистента учня в освітньому процесі в закладі освіти;
- 3) наявність в закладі освіти висновку про комплексну психолого-педагогічну оцінку розвитку дитини, виданого інклюзивно-ресурсним центром, де зазначена потреба в асистенті учня (супроводі під час інклюзивного навчання).
- 4) договір про надання соціальної послуги супроводу під час інклюзивного навчання між надавачем соціальних послуг та одним з батьків (інших законних представників) отримувача соціальної послуги, що укладений на основі Типового договору про надання соціальних послуг, затвердженого наказом Міністерства соціальної політики України від 23 грудня 2020 року № 847 (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0214-21#Text>)
- 5) індивідуальний план надання соціальної послуги супроводу під час інклюзивного навчання;
- 6) письмова згода одного з батьків (іншого законного представника) дитини на допуск асистента учня до освітнього процесу;
- 7) довідка про проходження профілактичного медичного огляду.

Соціальний робітник асистент дитини (учня) має дотримуватися:

- правил охорони праці, безпеки життєдіяльності, пожежної безпеки тощо;
- правил внутрішнього розпорядку закладу освіти;
- принципу конфіденційності стосовно стану здоров'я та іншої особистої інформації про учасників освітнього процесу;

- бере участь у роботі команди психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами та у тренінгах, семінарах та інших формах навчання, які здійснюються в закладі освіти з питань організації освітнього процесу.

заборонено здійснювати пропаганду та агітацію відповідно до законодавством, вживати на території закладів освіти алкогольні напої, наркотичні засоби, інші шкідливі речовини, перешкоджати педагогічним працівникам у провадженні освітнього процесу та здійсненні педагогічної діяльності.

Соціальний робітник асистент дитини (учня) зобов'язаний:

- поважати гідність, права, свободи і законні інтереси всіх учасників освітнього процесу;
- дбати про фізичне і психічне здоров'я дитини з ООП;
- мають бути обізнаними щодо форм та проявів домашнього насильства та жорсткого поводження з дітьми аби мати змогу вчасно відреагувати
- не допускати будь-яких форм фізичного та психологічного насильства, дискримінації за будь-якою ознакою;
- невідкладно повідомляти керівника закладу освіти про факти булінгу, свідком якого він був особисто або інформацію про які отримав від інших осіб, вживати невідкладних заходів для припинення цькування;
- своєчасно інформувати відповідальних осіб про потреби дитини, зокрема у придбанні необхідного обладнання.

Соціальний робітник асистент дитини (учня) має право отримувати інформацію про:

- правила внутрішнього розпорядку закладу освіти;
- правила охорони праці, безпеки життєдіяльності, пожежної безпеки закладу освіти;
- фізичне і психічне здоров'я дитини з ООП, якщо воно впливає на забезпечення соціальних та соціально-побутових потреб;
- потребу проходження обов'язкового профілактичного медичного огляду відповідно до законодавства;
- невідвідування дитиною закладу освіти;
- зміну режиму дня дитини та зміну режиму роботи закладу освіти, розкладу занять/уроків тощо;

- задля забезпечення найкращих інтересів дитини (учня) та задоволення її потреб має право взаємодіяти з представниками закладу освіти, інклюзивно-ресурсного центру, служби у справах дітей та інш.

Інформація про дитину, яка може допомогти у виконанні обов'язків:

- особливості стану здоров'я;
- стиль виховання;
- спосіб навчання;
- успіхи, труднощі у виконанні домашніх завдань;
- методи заохочування та обмеження, що застосовуються в родині;
- вподобання дитини, що приносить задоволення;
- яка дистанція при взаємодії дитині комфортна, як реагує на порушення кордонів;
- як може себе поводити при великому натопці людей;
- на скільки прийнятний тілесний контакт (наприклад: можливість взяти за руку, стати парами, колективні ігри тощо);
- які дії, звуки, ситуації можуть стати причиною небажаної/неконтрольованої поведінки;
- що може спричинити прояви небажаної поведінки;
- особливості поведінки дитини коли вона втомлена, погано себе почуває, тощо;
- методи стримання, що використовуються в родині під час проявів небажаної поведінки;
- як реагує на різкі запахи (їжі, парфумів тощо);
- які має вподобання та інтереси;
- як швидко втомлюється, ознаки (поведінка);
- особливості споживання їжі та напоїв;
- що допомагає заспокоїтися у стані занепокоєння, знервованості.

Для уникнення привидів з цькування, приниження, булінгу та інш.:

У разі особливостей користування туалетом: використання підгузків, наявність сечоприймача, колостоми, інш., соціальний робітник має бути поінформований адміністрацією навчального закладу про наявність місця, де дитина може самостійно/з допомогою безпечно (без зайвої уваги) здійснити певні маніпуляції. Це місце має бути в постійній доступності. (Зазвичай для цього обирається кабінет медичної сестри, однак він не завжди відкритий, тому має бути передбачений запасний варіант).

При потребі дитини у повному/частковому годуванні, а також при проблемах охайного споживання їжі та напоїв, доцільно проговорити з

адміністрацією закладу освіти, про можливість приймати їжу раніше / пізніше за інших дітей, або у окремо виділеній кімнаті.

Функції соціального робітника асистента дитини (учня):

Дотримується заходів, що зазначені у індивідуальному плані надання соціальної послуги з урахуванням індивідуальних потреб:

- може знаходитися поруч з отримувачем соціальної послуги (в класі під час уроків), якщо цього вимагає стан здоров'я або потреби дитини;
- забезпечує безпеку та спостереження за станом здоров'я (наприклад, прийом ліків) спостереження за станом здоров'я, допомогу в проведенні необхідних процедур;
- допомагає дитині в самообслуговуванні;
- сприяє проведенню дозвілля та організовує денний відпочинок (сон);
- допомагає під час здійснення рухової активності;
- організовує харчування та допомогу у прийнятті їжі;
- підтримує в спілкуванні та комунікації з дітьми, педагогами та іншими особами (зокрема за допомогою жестової мови);
- допомагає під час ігрової діяльності та інших видів діяльності під час освітнього процесу;
- організовує пересування та допомагає під час пересування та задоволенні інших соціальних та фізичних потреб здобувача освіти;
- за потреби залучається до роботи команди психолого-педагогічного супроводу дитини з ООП та бере участь у методичних заходах з питань організації освітнього процесу в закладі освіти.

Доцільно

Запровадити ведення *Журналу спостереження*.

В довільній формі (не рідше ніж один раз на тиждень, або за потреби) із зазначенням дати, здійснюються записи, що відображають важливу інформацію про фізичний та емоційний стан дитини, її досягнення у розвитку та учбовій діяльності, поведінкові прояви, особливості взаємодії з однокласниками, вчителями та іншими учасниками освітнього процесу, описуються проблеми та вжиті асистентом дитини (учня) заходи для їх розв'язання, а також фіксуються позитивні зміни. У разі проявів небажаної поведінки рекомендовано відмічати ситуації, що могли слугувати тригером і які дії допомогли в стабілізації стану. Це дозволить відслідковувати зміни навіть маленькі, що без фіксації можуть бути не помітними.

Даний журнал дозволить здійснювати якісний моніторинг змін що відбуваються з дитиною та бути ефективним інструментом під час здійснення внутрішньої оцінки за критерієм результативності.

Що **НЕ** входить в обов'язки соціального робітника асистента дитини (учня):

- не втручається в освітній процес;
- не дає оцінку діям вчителів та інших дітей;
- не виконує освітню програму для досягнення учнями результатів навчання;
- не надає освітні послуги в закладі освіти;
- не надає рекомендації педагогічним працівникам щодо організації освітнього процесу;
- не розробляє індивідуальні завдання і матеріали для учнів з особливими освітніми потребами;
- не виконує інших функцій педагогічних працівників.

Важливо! Соціальний робітник асистент дитини (учня) виконує свої функціональні обов'язки на території закладу освіти з урахуванням основних заходів, що складають зміст соціальної послуги, заходи з відведення дитини до закладу зранку і повернення її додому **не передбачені Державним стандартом соціальної послуги і не входять в його функціональні обов'язки.**

6. Підготовка, підвищення професійних компетенцій соціальних робітників, які надають соціальну послугу Супроводу під час інклюзивного навчання

Підготовка соціальних робітників, які надають соціальну послугу Супроводу під час інклюзивного навчання здійснюється з урахуванням наявних можливостей та ресурсів регіональних центрів соціальних служб.

Метою навчального курсу є опанування соціальними робітниками/фізичними особами-підприємцями (асистентами дитини) спеціальних професійних компетентностей, що будуть необхідними для надання даної послуги.

Навчальна програма передбачає 60 академічних годин (теоретичної, практичної, самостійної роботи та підсумкового тестування). За потреби курс може бути продовжено до 72 годин.

Результатом навчання мають бути сформовані компетентності щодо забезпечення безпечного та комфортного інклюзивного середовища в закладі освіти під час надання соціальної послуги дітям з особливими освітніми потребами.

Однак, певний відсоток соціальних робітників, на момент проходження навчання ще не знають, яку саме дитину вони будуть супроводжувати, які труднощі та особливості вона має. В рамках навчальної програми не можливо передбачити всі аспекти та нюанси, з якими можуть стикнутися асистенти дитини під час виконання своїх функціональних обов'язків.

Нижче зазначена інформація може бути ресурсом для самостійного підвищення професійних компетенцій без відриву від виробництва та кращого розуміння дітей з ООП в тому числі з інвалідністю.

Video:

«Класифікація категорій дітей з ООП та особливості їх психофізичного розвитку» <https://www.youtube.com/watch?v=BeRzFjI3iU>

«Адаптація дітей з ООП до умов закладу освіти»

https://www.youtube.com/watch?v=O-O_pFOOD6g

«Спілкування дітей в інклюзивному класі: організація, ігри, заходи з підтримки толерантності»

<https://www.youtube.com/watch?v=LJ0vsl7bytQ>

«Методи роботи з дітьми, які мають інтелектуальні порушення»

<https://www.youtube.com/watch?v=3g0GIIIZWY4>

«Дивовижні речі трапляються»

<https://www.youtube.com/watch?v=iAMCO-MAqSA>

«Що таке аутизм»

<https://www.youtube.com/watch?v=Y3FZnZFjm-k>

«Психологічні особливості чи аутизм»

<https://www.youtube.com/watch?v=I9UfJ-RZvjY>

«Чому діти з аутизмом себе так поведуть?»

<https://www.youtube.com/watch?v=98Ela3NUUmw>

«Соціальний розвиток дитини з аутизмом»

<https://www.youtube.com/watch?v=vYixXdspmc>

«Які є характерні прояви аутизму?»

<https://www.youtube.com/watch?v=-TqOilXRdQE>

«Стереотипність у поведінці дитини з аутизмом»

<https://www.youtube.com/watch?v=1JJWDHr3XIg>

Відеоурок «Процес надання фізичного супроводу особам із порушенням зору» на сторінці Міністерства розвитку громад та територій України на платформі YouTube. Розрахований на широке коло глядачів з техніки супроводу осіб з порушенням зору в транспорті і місцях загального користування.

<https://www.youtube.com/watch?v=ysDq5pHO17s>

Серія відеоуроків «Перша допомога» Товариства Червоного Хреста

https://www.youtube.com/playlist?list=PLW5j8a52NIcByWxBzeP1Kh_in8L7WeY3c

«Навчання людей із глибокими порушеннями зору» (посилання на плейлист з відеоінструкціями)

<https://www.youtube.com/playlist?list=PLOdhXK9t7dYMuZp96r-uuOBOT0r5xYXTK>

Вебінари:

«Основи емпатійного спілкування в освітньому процесі». Процес емпатійного слухання, поняття емпатії в контексті ненасильницького спілкування; перешкоди на шляху виникнення емпатійного зв'язку; міфи щодо емпатії.

<https://www.youtube.com/watch?v=8IWFGkSKRWA>

«Емоційний розвиток дітей з ООП. Практичні техніки».

<https://vseosvita.ua/webinar/200/cabinet>

Художні фільми:

«Темпл Грандін» 2010 р.

Байопік про Темпл Грандін, жінку з аутизмом, що змінила індустрію Америки. Темпл Грандін - вчена, письменниця, активістка, особа з аутизмом. Вона має винятковий розум, вона бачить світ так, як це недоступно іншим: мислить образами і пов'язує їх.

https://uakino.best/filmy/genre_drama/16877-templ-randn.html

«Світ в моїй голові» 2024 р.

Історія 12-річної дівчинки з дитячим церебральним паралічем, яка не може говорити, але має розум, бажання спілкуватися та навчатися

<https://uafix.net/films/out-of-my-mind/>

7. Маршрут потенційного отримувача соціальної послуги Супроводу під час інклюзивного навчання

Для **отримання соціальної послуги**, один із батьків / інший законний представник дитини має здійснити наступні дії:

1

Звернення до інклюзивно-ресурсного центру для отримання висновку про комплексну психолого-педагогічну оцінку розвитку дитини відповідно до *додатку 5* до Положення про інклюзивно-ресурсний центр, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 липня 2017 року № 545 (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/545-2017-%D0%BF#Text>) в якому зазначається потреба дитини у супроводі під час інклюзивного навчання (3 – 5 рівень підтримки).

Контактна інформація:

Портал ІРЦ <https://ircenter.gov.ua/>

2

Письмова заява батьків/законних представників дитини на керівника навчального закладу щодо організації інклюзивного навчання для сина/доньки.

3

Письмове звернення до структурного підрозділу соціального захисту (або безпосереднього надавача соціальних послуг) за місцем проживання дитини про потребу у соціальній послугі супроводу під час інклюзивного навчання до якої додається копія висновку про комплексну психолого-педагогічну оцінку розвитку дитини, наданого ІРЦ .

4

Рішення про надання послуги або відмова в наданні послуги.

Рішення про надання соціальної послуги за рахунок бюджетних коштів / відмову у її наданні приймається структурним підрозділом соціального захисту відповідно до Порядку організації надання соціальних послуг, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 01 червня 2020 року № 587 (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/587-2020-%D0%BF#Text>)

Відмова у наданні соціальної послуги супроводжується письмовим повідомленням батьків або інших законних представників отримувача соціальної послуги із зазначенням причин відмови.

Надання соціальної послуги може бути припинено з підстав, передбачених *частиною другою статті 24* Закону України «Про соціальні послуги» (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text>)

Надання послуги.

Соціальна послуга надається соціальним робітником асистентом дитини (учня) після оцінювання індивідуальних потреб отримувача соціальної послуги, складання індивідуального плану та укладення договору про надання соціальної послуги.

Зміст, обсяг, умови та порядок надання соціальної послуги супроводу під час інклюзивного навчання викладені у Державному стандарті соціальної послуги, затвердженого наказом Міністерства соціальної політики № 718 від 23.12.2021 (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0072-22#Text>)

Для якісного надання послуги та виконання своїх функціональних обов'язків соціальний робітник асистент дитини (учня) має володіти наступною інформацією:

- особливості стану здоров'я;
- стиль виховання;
- спосіб навчання;
- успіхи, труднощі у виконанні домашніх завдань;
- методи заохочування та обмеження, що застосовуються в родині;
- вподобання дитини, що приносить задоволення;
- яка дистанція при взаємодії дитині комфортна, як реагує на порушення кордонів;
- як може себе поводити при великому натовпі людей;
- на скільки прийнятний тілесний контакт (наприклад: можливість взяти за руку, стати парами, колективні ігри тощо);
- які дії, звуки, ситуації можуть стати причиною небажаної/неконтрольованої поведінки;
- що може спричинити прояви небажаної поведінки;
- особливості поведінки дитини коли вона втомлена, погано себе почуває, тощо;
- методи стримання, що використовуються в родині під час проявів небажаної поведінки;
- як реагує на різкі запахи (їжі, парфумів тощо);
- які має вподобання та інтереси;
- як швидко втомлюється, ознаки (поведінка);
- особливості споживання їжі та напоїв;
- що допомагає заспокоїтися у стані занепокоєння, знервованості.

Батьки / законні представники дитини, отримувача соціальної послуги Супроводу під час інклюзивного навчання мають бути налаштовані на конструктивну взаємодію з надавачем послуги – соціальним робітником асистентом дитини (учня). Завчасно інформувати соціального робітника про зміну режиму, хворобу інші обставини, що можуть бути причиною невідвідування закладу освіти.

8. Інформація для батьків / законних представників потенційного отримувача соціальної послуги

Хто і коли може звернутися до інклюзивно-ресурсного центру (ІРЦ)

Батьки/законні представники дитини,

дитини віком від 2 до 18 років незалежно від наявності в дитини інвалідності чи встановленого діагнозу які відчують занепокоєння щодо:

розвитку, поведінки, адаптації, уваги, емоційного розвитку, засвоєння навчального матеріалу тощо.

- Послуги ІРЦ можуть надаватись тільки на підставі заяви батьків/законних представників.
- Жодна послуга ІРЦ не може бути надана у примусовому порядку чи за зверненням третіх осіб (учителів, вихователів тощо).

Коли є потреба звернутися до ІРЦ

- дитина почала пізніше гуліти, тримати голівку, тягнутися до іграшок, хапати їх, захлинається при смоктанні, із запізненням навчилася сидіти, повзати і ходити;
- до трьох років у дитини не з'явилося мовлення, вона спілкується за допомогою жестів та окремих складів;
- з іграшками і до цього часу гратися не може, лише на короткий термін дитину може привабити чужа або нова іграшка;
- дитина неуважна, казки не слухає, не розуміє їх змісту, погано запам'ятовує вірші;
- у поведінці дитини є моменти, які Вас хвилюють: малюк дуже рухливий, неслухняний або, навпаки, млявий, повільний, у нього повсякчас змінюється настрій;
- Ви бачите ці особливості, але у Вас десь жевріє надія, що дитина переросте і буде такою, як і всі;
- у дитини є труднощі в засвоєнні освітньої програми чи навчальних предметів;
- педагоги скаржаться, що у дитини є труднощі в навчанні, конфлікти в класі, агресивність;
- дитина часто відчуває себе втомленою, не бажає вчитись, виконувати домашні завдання, відвідувати школу;
- дитина, на Ваш погляд, надто рухлива, або, навпаки, довго думає, гірше інших навчається, погано говорить.

Перелік документів, необхідних для проведення комплексної оцінки

- документів, що посвідчують особу батьків (одного з батьків) або законних представників;
- свідоцтво про народження дитини;
- індивідуальної програми реабілітації дитини з інвалідністю (у разі інвалідності);
- форма первинної облікової документації № 112/0 “Історія розвитку дитини”, затвердженої МОЗ, у разі потреби — довідка від психіатра;
- психолого-педагогічна характеристика дитини із зазначенням динаміки та якості засвоєння знань під час навчання, підготовлена відповідним педагогічним працівником та затверджена керівником відповідного закладу освіти;
- попередні висновки ПМПК та рекомендації щодо проведення комплексної оцінки;
- висновок відповідних фахівців щодо результатів надання психолого-педагогічних та корекційно-розвиткових послуг із зазначенням динаміки розвитку дитини згідно з індивідуальною програмою розвитку.

До відома батьків, інших законних представників дитини з ООП

Наявність асистента дитини (учня) є однією з основних складових забезпечення права на освіту дитини з особливими освітніми потребами. Саме асистент сприяє соціалізації та адаптації, допомагає в пересуванні та забезпечує соціально-побутові потреби.

Асистентом учня може бути один із батьків (інший законний представник) здобувача освіти, уповноважена ними особа або соціальний робітник, який надає соціальну послугу супроводу під час інклюзивного навчання.

Асистент дитини (учня) - один із батьків (інший законний представник) здобувача освіти, уповноважена ними особа

– без надання соціальної послуги

діяльність батьків або уповноважених ними осіб, як асистентів дитини (учня), не регламентується законодавством про соціальні послуги, не вимагає дотримання державного стандарту соціальної послуги та проходження відповідного навчання,

їх діяльність регламентується **виключно** наказом Міністерством освіти і науки України від 17 листопада 2021 року № 1236 «Про затвердження Умов допуску асистента учня (дитини) до освітнього процесу для виконання його функцій та вимог до нього» (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0073-22#Text>)

вони мають пройти спеціальну підготовки обсягом не менше 15 годин, яка має включати інформацію щодо дотримання правил охорони праці та безпеки життєдіяльності в закладі освіти, ознайомлення з правами та обов'язками

учасників освітнього процесу в закладах освіти, що підтверджено документом про проходження підготовки (підвищення кваліфікації), виданим суб'єктом надання освітніх послуг з підвищення кваліфікації.

До відома

перелік закладів, що є суб'єктами надання освітніх послуг з підвищення кваліфікації та здійснюють спеціальну підготовку асистентів дитини (учня) обсягом не менше 15 годин:

Інститут післядипломної освіти Київського столичного університету імені Бориса Грінченка (<https://ippo.kubg.edu.ua/department/nmc/rcpio>)

Умовами допуску асистента учня в освітньому процесі є:

- 1) письмова заява у довільній формі одного з батьків (іншого законного представника) дитини щодо допуску асистента учня до участі в освітньому процесі;
- 2) підписання договору про участь асистента учня в освітньому процесі в закладі освіти;
- 3) довідка про проходження профілактичного медичного огляду;
- 4) наявність в закладі освіти висновку про комплексну психолого-педагогічну оцінку розвитку дитини, виданого інклюзивно-ресурсним центром, де зазначена потреба в асистенті учня (супроводі під час інклюзивного навчання).

Важливо

Батьки чи уповноважені ними особи можуть бути надавачами соціальної послуги супроводу під час інклюзивного навчання лише у разі, коли вони займатимуть посаду соціального робітника у штаті комунального чи недержавного надавача соціальних послуг/укладуть з надавачем соціальних послуг цивільно-правову угоду/у разі коли вони є фізичними особами – підприємцями.

Однак, батькам рекомендовано користуватись послугами інших соціальних робітників для забезпечення можливості їхнього перепочинку, психологічного відновлення та підтримки психічного здоров'я, що у подальшому забезпечить якісних догляд за дитиною вдома (поза закладом освіти).

9. Інформаційні джерела

Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод

Конвенція про права осіб з інвалідністю

Конвенція про права дитини

Сімейний кодекс України

Основи законодавства України про охорону здоров'я

Закон України «Про соціальні послуги»

Закон України «Про охорону дитинства»

Закон України «Про екстрену медичну допомогу»

Закон України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні»

Закон України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні»

Закон України «Про освіту»

Закон України «Про повну загальну середню освіту»

Постанова № 587 від 01.06.2020 р. «Про організацію надання соціальних послуг»

Наказ МОН № 1236 від 17.11.2021 «Про затвердження Умов допуску асистента учня (дитини) до освітнього процесу для виконання його функцій та вимог до нього»

Наказ Мінсоцполітики № 718 від 23.12.2021 «Про затвердження Державного стандарту соціальної послуги супроводу під час інклюзивного навчання»